

Υπόθεση C-71/24

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

30 Ιανουαρίου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

Sąd Okręgowy w Krakowie (Πολωνία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

12 Ιανουαρίου 2024

Ενάγουσα:

Alior Bank S.A

Εναγόμενος:

J.D.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Σύμβαση καταναλωτικής πίστης· έκταση του τοκισμού των σχετικών με τη σύμβαση ποσών· έκταση των υποχρεώσεων ενημέρωσης.

Αντικείμενο και νομική βάση του προδικαστικού ερωτήματος

Ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχεία στ' και ζ', και του άρθρου 3, στοιχείο ι', της οδηγίας 2008/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/EOK του Συμβουλίου (στο εξής: οδηγία 2008/48/EK)· ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 2, του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 5 της οδηγίας 93/13/EOK του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (στο εξής: οδηγία 93/13/EOK)· άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1 Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 3, στοιχείο ι', της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66), ερμηνευόμενα με γνώμονα την αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης και τον σκοπό της εν λόγω οδηγίας, καθώς και υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), την έννοια ότι αντιτίθεται στην πρακτική να περιλαμβάνονται σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως, των οποίων το περιεχόμενο δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως μεταξύ του επαγγελματία (πιστωτικού φορέα) και του καταναλωτή (δανειολήπτη), ρήτρες οι οποίες προβλέπουν την επιβολή τόκου όχι μόνον επί του ποσού της πιστώσεως που αναλαμβάνεται από τον καταναλωτή, αλλά και επί του κόστους της πιστώσεως εκτός των τόκων (ήτοι επί των προμηθειών ή των λοιπών χρεώσεων, οι οποίες δεν αποτελούν μεν συστατικό στοιχείο του ποσού της πιστώσεως που χορηγείται στον καταναλωτή, αλλά συναπαρτίζουν το συνολικό ποσό που οφείλει να καταβάλει ο καταναλωτής για την εκπλήρωση της υποχρέωσης που υπέχει βάσει της συμβάσεως καταναλωτικής πίστεως);

2 Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχεία στ' και ζ', της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66), ερμηνευόμενο με γνώμονα την αρχή της αποτελεσματικότητας κατά το δίκαιο της Ένωσης και τον σκοπό της εν λόγω οδηγίας και υπό το πρίσμα του άρθρου 5 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), την έννοια ότι αντιτίθεται στην πρακτική να περιλαμβάνονται σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως των οποίων το περιεχόμενο δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως μεταξύ του επαγγελματία (πιστωτικού φορέα) και του καταναλωτή (δανειολήπτη), ρήτρες οι οποίες μνημονεύουν μόνον το χρεωστικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό των κεφαλαιοποιημένων τόκων που υποχρεούται να καταβάλει ο καταναλωτής προς εκπλήρωση της υποχρέωσης που υπέχει βάσει της εν λόγω συμβάσεως, χωρίς ταυτοχρόνως να παρέχεται σαφής ενημέρωση στον καταναλωτή ότι η βάση υπολογισμού των κεφαλαιοποιημένων τόκων (εκφραζομένων ως ποσό) είναι ποσό διαφορετικό από το ποσό της πράγματι αναληφθείσας από αυτόν πιστώσεως και, ειδικότερα, ότι αποτελεί το άθροισμα του ποσού της αναληφθείσας από αυτόν πιστώσεως και του κόστους της πιστώσεως εκτός των τόκων (ήτοι των προμηθειών ή των λοιπών χρεώσεων, οι οποίες δεν αποτελούν μεν συστατικό στοιχείο του ποσού της πιστώσεως που χορηγείται στον καταναλωτή, αλλά συναπαρτίζουν το συνολικό ποσό που οφείλει να καταβάλει ο καταναλωτής για

την εκπλήρωση της υποχρέωσης που υπέχει βάσει της σύμβασης καταναλωτικής πίστης);

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρο 169, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: άρθρο 38

Οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου: άρθρο 3, στοιχείο ι', και άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ'

Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές: άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, άρθρο 4, παράγραφος 1, και άρθρο 5

Σχετικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας

Ustawa o kredycie konsumenckim (νόμος περί καταναλωτικής πίστης), της 12ης Μαΐου 2011:

Άρθρο 5, σημεία 6, 6a και 10:

6) συνολικό κόστος της πίστωσης – το σύνολο των εξόδων με τα οποία επιβαρύνεται ο καταναλωτής στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης και ιδίως:

a) τόκοι, τέλη, προμήθειες, φόροι και περιθώρια κέρδους, εφόσον τα γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, και

b) το κόστος των συμπληρωματικών υπηρεσιών, και ειδικότερα τα ασφάλιστρα, εφόσον η καταβολή τους είναι αναγκαία για τη χορήγηση της ενυπόθηκης πίστωσης ή για τη χορήγησή της υπό τους όρους που προτάθηκαν

6a) κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων – το σύνολο των επιβαρύνσεων που βαρύνουν τον καταναλωτή ως προς την πιστωτική σύμβαση, πλην των τόκων

10) χρεωστικό επιτόκιο – το επιτόκιο το οποίο εκφράζεται ως σταθερό ή κυμαινόμενο επιτόκιο και το οποίο εφαρμόζεται στο ποσό που αναλαμβάνεται βάσει της σύμβασης πίστωσης σε ετήσια βάση.

Άρθρο 30, παράγραφος 1, σημείο 6: Η σύμβαση καταναλωτικής πίστης προβλέπει [...] το χρεωστικό επιτόκιο, τους όρους που διέπουν την εφαρμογή του εν λόγω επιτοκίου, καθώς και τις περιόδους, τους όρους και τις διαδικασίες τροποποίησης του επιτοκίου, περιλαμβανομένου του δείκτη ή του επιτοκίου αναφοράς, εφόσον εφαρμόζεται στο αρχικό χρεωστικό επιτόκιο· αν η σύμβαση

καταναλωτικής πίστewος προβλέπει την εφαρμογή πλειόνων χρεωστικών επιτοκίων, τα εν λόγω στοιχεία παρέχονται για όλα τα εφαρμοζόμενα κατά τη διάρκεια της συμβάσεως επιτόκια.

Άρθρο 45, παράγραφος 1: Σε περίπτωση παράβασης του άρθρου 30, παράγραφος 1, σημεία 1 έως 8, από τον πιστωτικό φορέα, ο καταναλωτής, αφού κοινοποιήσει στον πιστωτικό φορέα έγγραφη δήλωση, εξοφλεί την πίστωση χωρίς να οφείλει τόκους και άλλες επιβαρύνσεις στον πιστωτικό φορέα, σύμφωνα με το χρονικό πλαίσιο και τον τρόπο που ορίζονται στη σύμβαση.

Νόμος της 23ης Απριλίου 1964 Kodeks cywilny [Αστικός Κώδικας]:

Άρθρο 385¹ § 1: Οι ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή, οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν διαμορφώνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κατά τρόπο που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και πλήττει σοβαρά τα συμφέροντά του (μη επιτρεπτές συμβατικές ρήτρες). Αυτό δεν ισχύει για ρήτρες που καθορίζουν τις κύριες παροχές των συμβαλλομένων μερών, ιδίως την τιμή ή την αμοιβή, εφόσον είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

Άρθρο 359 §§ 1-2²

§ 1: Αξίωση τόκων επί χρηματικού ποσού υφίσταται μόνον εάν προκύπτει από δικαιοπραξία, διάταξη νόμου, δικαστική απόφαση ή απόφαση άλλου αρμοδίου οργάνου.

§ 2: εάν το ύψος του τόκου δεν καθορίζεται με άλλον τρόπο, οφείλεται ο νόμιμος τόκος που αντιστοιχεί στο επιτόκιο αναφοράς της Narodowy Bank Polski (Κεντρικής Τράπεζας της Πολωνίας) προσαυξημένο κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

§ 2¹: το ύψος του τόκου εκ δικαιοπραξίας δεν δύναται να υπερβαίνει σε ετήσια βάση το διπλάσιο του νόμιμου τόκου (μέγιστος τόκος).

§ 2²: σε περίπτωση που ο προβλεπόμενος σε δικαιοπραξία τόκος υπερβαίνει τον μέγιστο, οφείλεται ο μέγιστος τόκος.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Στις 29 Νοεμβρίου 2017, η ενάγουσα, Alior Bank S.A. Warszawie, ως πιστώτρια, και ο εναγόμενος, J.D., ως δανειολήπτης και καταναλωτής, συνήψαν σύμβαση πίστωσης. Η Τράπεζα χορήγησε πίστωση συνολικού ποσού 199 814,35 PLN (πολωνικών ζλότι). Το ποσό που τέθηκε στη διάθεση του δανειολήπτη ήταν 171 840,34 PLN, διότι η τράπεζα αφείρεσε από το ποσό του δανείου προμήθεια για τα έξοδα φακέλου ύψους 27 974,01 PLN. Η σύμβαση δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης μεταξύ των μερών, συνήφθη δε με τη

χρήση τυποποιημένου υποδείγματος συμβάσεως συνταχθέντος από την τράπεζα. Το συνολικό ποσό που έπρεπε να καταβάλει ο εναγόμενος ανερχόταν σε 316 290,86 PLN και αποτελούνταν από: 171 840,34 PLN για το κεφάλαιο της πίστωσης (ποσό του εκταμιευθέντος δανείου), 27 974,01 PLN για προμήθεια για τα έξοδα φακέλου και 116 476,51 PLN για κεφαλαιοποιημένους τόκους, οι οποίοι υπολογίστηκαν ως το άθροισμα των τόκων επί του συνολικού ποσού του εκταμιευθέντος δανείου και επί της προμήθειας.

- 2 Το δάνειο αποδεδμεύθηκε και εκταμιεύθηκε. Δεδομένου ότι ο εναγόμενος δεν εκπλήρωνε τις συμβατικές του υποχρεώσεις, η τράπεζα κατήγγειλε τη σύμβαση πιστώσεως μετά από άκαρπες οχλήσεις για την καταβολή των καθυστερούμενων οφειλών. Στις 21 Μαρτίου 2023, η τράπεζα άσκησε αγωγή για την καταβολή ποσού 148 990,69 PLN, αποτελούμενου από: 124 281,23 PLN για κεφάλαιο και 24 709,46 PLN για τόκους υπερημερίας.
- 3 Ο εναγόμενος υπέβαλε δήλωση ζητώντας να επωφεληθεί από την εφαρμογή της κύρωσης της δωρεάν παροχής της πίστωσης, διότι οι τόκοι είχαν υπολογιστεί και επί του κόστους της πίστωσης, με αποτέλεσμα τον ελαττωματικό καθορισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου (ΣΕΠΕ) στη σύμβαση.
- 4 Ο εναγόμενος προσήψε, μεταξύ άλλων, στην ενάγουσα ότι υπολόγισε τόκους, καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης πίστωσης, επί αξίας αποτελούμενης από το κεφάλαιο και το κόστος της πιστώσεως εκτός των τόκων (προμήθεια). Κατά τον εναγόμενο, η πιστώτρια δεν μπορούσε να χρεώσει τόκους επί της προμήθειας, ακόμη και αν την είχε συμπεριλάβει στην πίστωση, αλλά μόνον επί του ποσού του εκταμιευθέντος δανείου.
- 5 Λαμβανομένων υπόψη των αιτιάσεων που προβάλλει ο εναγόμενος, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς την ορθή ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, ιδίως της οδηγίας 2008/48. Η ερμηνεία αυτή επηρεάζει άμεσα την ερμηνεία των διατάξεων του εθνικού δικαίου με τις οποίες μεταφέρεται στην εσωτερική έννομη τάξη το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα του νόμου περί καταναλωτικής πίστης.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 6 Στην Πολωνία υφίσταται πάγια πρακτική ανοχής της δραστηριότητας των επαγγελματιών που χορηγούν καταναλωτικές πιστώσεις, η οποία συνίσταται στον υπολογισμό, όσον αφορά συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης, των τόκων κεφαλαίου επί ποσού το οποίο αντιστοιχεί στο άθροισμα του ποσού που πράγματι χορηγήθηκε στον καταναλωτή και του κόστους της πιστώσεως εκτός των τόκων. Οι τόκοι που κεφαλαιοποιούνται με τον τρόπο αυτό προστίθενται εν συνεχεία στο ποσό που ο καταναλωτής οφείλει να καταβάλει προς εκπλήρωση της υποχρέωσης που υπέχει βάσει της συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης. Αυτό συμβαίνει και στην προκειμένη περίπτωση.

- 7 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητα της επίμαχης πρακτικής από την άποψη του σκοπού της οδηγίας 2008/48 και της αρχής της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης. Κατά τη αιτιολογική σκέψη 2, δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας, η ανάπτυξη διαφανέστερης και αποτελεσματικότερης πιστωτικής αγοράς εντός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της ανάπτυξης των διασυνοριακών δραστηριοτήτων. Αντιθέτως, κατά την αιτιολογική σκέψη 8, πρώτη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας διαλαμβάνει ότι είναι σημαντικό η αγορά να προσφέρει επαρκή προστασία στους καταναλωτές, για να εξασφαλισθεί η καταναλωτική εμπιστοσύνη. Τέλος, κατά την αιτιολογική σκέψη 9, πρώτη περίοδος, της οδηγίας, για να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά, χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση.
- 8 Ως εκ τούτου, η οδηγία 2008/48 εκδόθηκε με διττό σκοπό, ήτοι, αφενός, την εξασφάλιση υψηλού και ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Ένωσης και, αφετέρου, τη διευκόλυνση στον τομέα της καταναλωτικής πίστωσης της δημιουργίας εσωτερικής αγοράς υπό συνθήκες εύρυθμης λειτουργίας (πρβλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Απριλίου 2016, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 61). Οι σκοποί της εν λόγω οδηγίας και η προαναφερθείσα πρακτική των πολωνικών δικαστηρίων να μην θέτουν εν αμφιβόλω τις ρήτρες των συμβάσεων καταναλωτικής πίστωσης που επιβάλλουν στον καταναλωτή την υποχρέωση καταβολής τόκων κεφαλαίου, οι οποίοι υπολογίζονται ως ποσοστό τόσο επί του ποσού της χορηγηθείσας στον καταναλωτή πιστώσεως όσο και του τόκου της πιστώσεως εκτός των τόκων, ώθησαν το αιτούν δικαστήριο να απευθυνθεί στο Δικαστήριο ζητώντας την ορθή ερμηνεία των οικείων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης.
- 9 Η ζητούμενη ερμηνεία θα αποτελέσει κρίσιμο στοιχείο δυνάμενο να επηρεάσει το περιεχόμενο της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου εν προκειμένω, δεδομένου ότι έχει άμεσο αντίκτυπο στην εκτίμηση περί της ορθότητας ή μη της συμπληρώσεως του γραμματίου εις διαταγήν από την ενάγουσα, η οποία αποτελεί στοιχείο της πραγματικής βάσεως της επίμαχης εν προκειμένω αγωγής.
- 10 **Όσον αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα**, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το καθοριζόμενο σε σύμβαση καταναλωτικής πίστωσης χρεωστικό επιτόκιο πρέπει να αφορά το ποσό της πιστώσεως που χορηγείται στον καταναλωτή, όπως προκύπτει ρητώς από τον ορισμό του άρθρου 3, στοιχείο ι', της οδηγίας 2008/48 και από το άρθρο 5, παράγραφος 10, του νόμου περί καταναλωτικής πίστωσης, με το οποίο πραγματοποιείται η μεταφορά της εν λόγω διατάξεως στην εθνική έννομη τάξη. Ωστόσο, το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται αν, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της οδηγίας 2008/48, είναι, κατά συνέπεια, αθέμιτη μια πρακτική η οποία συνίσταται στο να περιλαμβάνονται, σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης, ρήτρες οι οποίες προβλέπουν την υποχρέωση του καταναλωτή να καταβάλλει τόκους κεφαλαίου υπολογιζόμενους όχι μόνον επί του ποσού της πιστώσεως που πράγματι χορηγήθηκε στον καταναλωτή, αλλά και

επί των εξόδων της πιστώσεως εκτός των τόκων τα οποία πιστώνονται από τον επαγγελματία (τον πιστωτικό φορέα).

- 11 Επί του ζητήματος αυτού είναι δυνατές δύο αντίθετες ερμηνείες των κανόνων δικαίου.
- 12 **Κατά την πρώτη**, η οποία παραπέμπει στο γράμμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 3, στοιχείο ι', της οδηγίας 2008/48, καθώς και με τη γενική αρχή του αστικού δικαίου περί ελευθερίας των συμβάσεων, οι ως άνω διατάξεις δεν αντιτίθενται ρητώς στη διαμόρφωση της εν λόγω συμβατικής σχέσεως κατά τρόπον ώστε να επιβάλλονται τόκοι κεφαλαίου και επί του κόστους της πιστώσεως εκτός των τόκων, το οποίο θα καταβληθεί από τον δανειολήπτη κατά τον χρόνο αποπληρωμής της πιστώσεως και το οποίο πιστώνεται από τον πιστωτικό φορέα κατά το στάδιο της χορηγήσεως της πιστώσεως. Εάν ο δανειολήπτης (καταναλωτής) αποδεχθεί την ως άνω πρόταση, έστω και σιωπηρώς, συνάπτοντας σύμβαση η οποία έχει συνταχθεί εκ των προτέρων από τον πιστωτή (επαγγελματία) και εφόσον τούτο δεν απαγορεύεται ρητώς από το γράμμα των διατάξεων τόσο της οδηγίας 2008/48 όσο και του πολωνικού νόμου περί καταναλωτικής πίστωσης, τότε θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω ρήτρα δεν απαγορεύεται από τον νόμο. Η ως άνω γραμματική ερμηνεία αποτελεί συγχρόνως τη βάση της ευρέως διαδεδομένης στην Πολωνία προαναφερθείσας πρακτικής, να μην αποδοκιμάζεται η επιβολή στον καταναλωτή της υποχρέωσης να καταβάλλει τόκους κεφαλαίου υπολογιζόμενους επί του ποσού που πράγματι χορηγήθηκε σε αυτόν και του κόστους της πιστώσεως εκτός των τόκων.
- 13 **Η δεύτερη δυνατή ερμηνεία** του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 3, στοιχείο ι', της οδηγίας 2008/48, στηρίζεται, αντιθέτως, στους κανόνες της τελολογικής ερμηνείας και στη φύση των τόκων κεφαλαίου. Κατά το άρθρο 359 § 1 του Αστικού Κώδικα, αξίωση τόκων επί χρηματικού ποσού υφίσταται μόνον εάν προκύπτει από δικαιοπραξία, διάταξη νόμου, δικαστική απόφαση ή απόφαση άλλου αρμοδίου οργάνου. Οι εν λόγω τόκοι δεν ταυτίζονται με τους τόκους υπερημερίας σε περίπτωση καθυστέρησης εκπληρώσεως της παροχής (άρθρο 481 του Αστικού Κώδικα). Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο έλαβε υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Απριλίου 2016, C-377/14, EU:C:2016:283, κατά την οποία «το συνολικό ποσό της πίστωσης και το ποσό της ανάληψης συνιστούν τα ποσά που τίθενται στη διάθεση του καταναλωτή, με αποτέλεσμα να αποκλείονται τα ποσά που χρησιμοποιεί ο πιστωτικός φορέας για την κάλυψη των συνδεόμενων με την οικεία πίστωση εξόδων και τα οποία στην πραγματικότητα ουδέποτε καταβάλλονται στον εν λόγω καταναλωτή [...] οι έννοιες “συνολικό ποσό της πίστωσης” και “συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή” είναι αλληλοαποκλειόμενες και, ως εκ τούτου, το συνολικό ποσό της πίστωσης δεν μπορεί να περιλαμβάνει ποσά υπολογιζόμενα στο συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή. Κατά συνέπεια, το συνολικό ποσό της πίστωσης, κατά την έννοια των άρθρων 3, στοιχείο ιβ', και 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, δεν μπορεί να συμπεριλαμβάνει κανένα από τα ποσά που προορίζονται για την τήρηση των

δυνάμει της οικείας σύμβασης πίστωσης ανειλημμένων δεσμεύσεων, όπως είναι τα διοικητικά έξοδα, οι τόκοι, οι προμήθειες και κάθε άλλο είδος αμοιβής που οφείλει να καταβάλει ο καταναλωτής.»

- 14 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι τόκοι κεφαλαίου σκοπούν στην αποζημίωση του πιστωτή μόνον όσον αφορά τη διάθεση στον δανειολήπτη του κεφαλαίου της καταναλωτικής πίστωσης, και όχι και το κόστος της πιστώσεως εκτός των τόκων, ιδίως δε την προμήθεια, η οποία, ως εκ της φύσεώς της, συνιστά πρόσθετη αμοιβή του πιστωτή για τη χορήγηση της πιστώσεως.
- 15 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψη τη διάταξη του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, κατά την οποία μια ρήτρα σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης θεωρείται καταχρηστική όταν, παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση. Το αιτούν δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψη του το άρθρο 385¹ § 1 του Αστικού Κώδικα, κατά το οποίο οι ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή, οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν διαμορφώνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κατά τρόπο που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και πλήττει σοβαρά τα συμφέροντά του (μη επιτρεπτές συμβατικές ρήτρες). Αυτό δεν ισχύει για ρήτρες που καθορίζουν τις κύριες παροχές των συμβαλλομένων μερών, ιδίως την τιμή ή την αμοιβή, εφόσον είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.
- 16 Υπογραμμίζεται, εξάλλου, ότι, υπό το πρίσμα απόφασης του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου) της Πολωνίας, η προμήθεια η οποία συνιστά την προβλεπόμενη στη σύμβαση δανείου αμοιβή για τη χορήγηση δανείου και ως προς την οποία ισχύουν οι διατάξεις του νόμου περί καταναλωτικής πίστωσης δεν αποτελεί κύρια παροχή κατά την έννοια του άρθρου 385¹ § 1 του Αστικού Κώδικα. Τούτο έχει ως άμεση συνέπεια ότι ούτε οι τόκοι επί της προμήθειας αποτελούν κύρια παροχή.
- 17 Ως εκ τούτου, τα ως άνω επιχειρήματα μπορούν να συνηγορήσουν υπέρ μιας ερμηνείας του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 3, στοιχείο ι', της οδηγίας 2008/48, κατά την οποία πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο υπολογισμός των τόκων κεφαλαίου και επί του κόστους της πιστώσεως εκτός τόκων αντιβαίνει προς τις εν λόγω διατάξεις, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της οδηγίας 2008/48, όπως ερμηνεύονται επιπλέον υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και του άρθρου 385¹ § 1 του Αστικού Κώδικα.
- 18 Όσον αφορά το **δεύτερο προδικαστικό ερώτημα**, τούτο αφορά επίσης την ουσία του προβλήματος της επιβολής από τον πιστωτικό φορέα τόκων κεφαλαίου επί του συνολικού ποσού που οφείλει να καταβάλει ο καταναλωτής, πλην όμως από

την άποψη των υποχρεώσεων ενημερώσεως που υπέχει ο πιστωτικός φορέας (επαγγελματίας).

- 19 Όπως προκύπτει από τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, η τράπεζα περιέλαβε στην επίμαχη σύμβαση δύο πληροφορίες σχετικές με το επιτόκιο της σύμβασης. Πρώτον, η σύμβαση ανέφερε ότι το δάνειο χορηγούνταν με κυμαινόμενο επιτόκιο το οποίο, κατά την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης, ανερχόταν σε 9,99 % ετησίως. Δεύτερον, από τους όρους της σύμβασης μπορεί να συναχθεί ότι το ποσό των τόκων κεφαλαίου ανέρχεται συνολικώς σε 116 476,51 PLN.
- 20 Κατά το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχεία στ' και ζ', της οδηγίας 2008/48, η σύμβαση πίστωσης προσδιορίζει, με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο, μεταξύ άλλων, το χρεωστικό επιτόκιο, τους όρους που διέπουν την εφαρμογή αυτού του επιτοκίου και, εφόσον είναι διαθέσιμα, κάθε δείκτη ή επιτόκιο αναφοράς που εφαρμόζεται στο αρχικό χρεωστικό επιτόκιο, καθώς επίσης και τις περιόδους, τους όρους και τις διαδικασίες τροποποίησης του χρεωστικού επιτοκίου. Εάν ισχύουν διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια υπό διαφορετικές συνθήκες, προσδιορίζει τις προαναφερθείσες πληροφορίες σχετικά με όλα τα ισχύοντα επιτόκια (στοιχείο στ'), καθώς και το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, υπολογιζόμενο κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πίστωσης· πρέπει να μνημονεύονται όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του επιτοκίου αυτού (στοιχείο ζ').
- 21 Υπό το πρίσμα της απόφασης του Δικαστηρίου της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, C-331/18, EU:C:2019:665 (σκέψη 48): «η οδηγία 2008/48 δεν προβλέπει υποχρέωση αναγραφής υπό οποιαδήποτε μορφή, σε σύμβαση πίστωσης, του τρόπου με τον οποίο οι καταβολές στις οποίες πρέπει να προβεί ο καταναλωτής κατανέμονται μεταξύ της αποπληρωμής του κεφαλαίου [...] των τόκων και των λοιπών εξόδων που οφείλονται βάσει της σύμβασης αυτής».
- 22 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η εκ μέρους του πιστωτικού φορέα κατάρτιση χρονοδιαγράμματος αποπληρωμής –το οποίο περιλαμβάνει το ποσό, τον αριθμό και την περιοδικότητα των καταβολών που πρέπει να πραγματοποιηθούν από τον καταναλωτή και, κατά περίπτωση, τη σειρά με την οποία θα κατανεμηθούν οι δόσεις σε διάφορα τρέχοντα υπόλοιπα στα οποία εφαρμόζονται διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια για τους σκοπούς της εξόφλησης– σύμφωνα με τους όρους της διατάξεως του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο η', της οδηγίας 2008/48, δεν συνιστά, αφ' εαυτής, συμμόρφωση προς την υποχρέωση ενημερώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2008/48.
- 23 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 υποχρέωση ενημερώσεως συμβάλλει, όπως και οι υποχρεώσεις που επιβάλλουν τα άρθρα 5 και 8 της εν λόγω οδηγίας, στην επίτευξη των επιδιωκόμενων από αυτήν σκοπών, ήτοι στην εξασφάλιση υψηλού και ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών

της Ένωσης και στη διευκόλυνση της δημιουργίας εσωτερικής αγοράς υπό συνθήκες εύρυθμης λειτουργίας στον τομέα της καταναλωτικής πίστωσης (πρβλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Απριλίου 2016, C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 61· της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, C-331/18, EU:C:2019:665, σκέψεις 41 και 42).

- 24 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον οι πληροφορίες που παρέσχε η ενάγουσα στον εναγόμενο σχετικά με το επιτόκιο της πίστωσης που χορηγήθηκε στον δεύτερο μπορούν να θεωρηθούν ως επαρκείς, πλήρεις και σαφείς σύμφωνα με τους σκοπούς της οδηγίας 2008/48. Συγκεκριμένα, μολοντί η ενάγουσα προσδιόρισε το επιτόκιο του δανείου, δεν παρέχονται πληροφορίες σχετικά με το ακριβές ποσό στο οποίο θα επιβληθεί το εν λόγω επιτόκιο. Όπως, όμως, προκύπτει από την απάντηση που έδωσε η ενάγουσα μόνον αφότου ερωτήθηκε σχετικώς από το δικαστήριο, το ποσό των κεφαλαιοποιημένων στη σύμβαση πιστώσεως τόκων υπολογίστηκε ως τόκος (9,99 % ετησίως) επί του συνολικού ποσού της πίστωσης (199 814,35 PLN), το οποίο περιελάμβανε τόσο το ποσό που τέθηκε στη διάθεση του δανειολήπτη (171 840,34 PLN) όσο και την προμήθεια για έξοδα φακέλου (27 974,01 PLN) που αφαιρέθηκε από το ποσό της πίστωσης. Από τα αποδεικτικά στοιχεία δεν προκύπτει ότι η ενάγουσα παρείχε στον εναγόμενο πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης τις εν λόγω πληροφορίες σχετικά με τον ακριβή τρόπο υπολογισμού του ποσού των κεφαλαιοποιημένων στη σύμβαση τόκων.
- 25 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχεία στ' και ζ', της οδηγίας 2008/48 μπορεί να ερμηνευθεί με δύο διαφορετικούς τρόπους.
- 26 **Κατά την πρώτη δυνατή ερμηνεία**, η οποία στηρίζεται σε γραμματική ερμηνεία των διατάξεων, ο πιστωτικός φορέας οφείλει να παρέχει πληροφορίες μόνο για το χρεωστικό επιτόκιο, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2008/48, καθώς και για το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και για το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας. Βάσει της εν λόγω ερμηνείας, οι πληροφορίες που παρέχει στον καταναλωτή ο πιστωτικός φορέας (επαγγελματίας) σχετικά με το χρεωστικό επιτόκιο μπορούν να περιλαμβάνουν μόνον την ένδειξη συγκεκριμένου επιτοκίου και, επιπλέον, ο πιστωτικός φορέας οφείλει να αναφέρει και το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, καθώς και το ΣΕΠΕ. Ωστόσο, η υποχρέωση παροχής των ως άνω πληροφοριών στον καταναλωτή δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να περιλαμβάνονται στη σύμβαση και ρήτρες σχετικές με το κόστος της πιστώσεως εκτός των τόκων. Με άλλα λόγια, εάν ο πιστωτικός φορέας παρέσχε στον καταναλωτή πληροφορίες μόνο για το χρεωστικό επιτόκιο, τούτο αποτελεί επαρκή εκπλήρωση των υποχρεώσεων ενημερώσεως που υπέχει βάσει της οδηγίας 2008/48. Επομένως, βάσει της ως άνω ερμηνείας των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο πιστωτής δεν είναι υποχρεωμένος να ενημερώσει τον καταναλωτή περί του αν το ποσό των κεφαλαιοποιημένων τόκων έχει υπολογιστεί ως ποσοστό του ποσού που τέθηκε στη διάθεση του δανειολήπτη ή ως ποσοστό του αθροίσματος του εκταμιευθέντος

ποσού της πίστωσης και του κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων. Η εν λόγω ερμηνεία φαίνεται να αποτελεί τη βάση της ευρέως διαδεδομένης στην Πολωνία πρακτικής, σύμφωνα με την οποία το περιεχόμενο των συμβάσεων καταναλωτικής πίστωσης διαμορφώνεται από ορισμένους επιχειρηματίες κατά τρόπον ώστε οι εν λόγω πληροφορίες να μην παρέχονται στον καταναλωτή, γεγονός το οποίο στην πλειονότητα των περιπτώσεων δεν αποδοκιμάζεται από τα δικαστήρια που εκδικάζουν τέτοιες υποθέσεις.

- 27 **Κατά τη δεύτερη δυνατή ερμηνεία**, η οποία, κατά το δικαστήριο, μπορεί να συναχθεί από τους σκοπούς της οδηγίας 2008/48, η υποχρέωση ενημέρωσης που προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2008/48, ερμηνευόμενη και υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας, δεν αφορά μόνον το χρεωστικό επιτόκιο, αλλά αποσκοπεί, κατ' ουσίαν, στην παροχή στον καταναλωτή σαφών και πλήρων πληροφοριών ως προς τον τρόπο με τον οποίο υπολογίστηκε το ποσό το οποίο δεσμεύεται να καταβάλει στον πιστωτικό φορέα δυνάμει της συνάψεως συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης. Από πρακτικής απόψεως, το ζήτημα που έχει μείζονα, και ενίοτε ακόμη και καθοριστική, σημασία για τον καταναλωτή κατά την ανάληψη υποχρέωσης στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης είναι όχι τόσο το αφηρημένο επιτόκιο του δανείου, όσο το πραγματικό ποσό των τόκων που αυτός θα κληθεί να καταβάλει στον πιστωτικό φορέα προς εκπλήρωση της εν λόγω υποχρέωσής του. Αν γίνει δεκτή η άποψη αυτή, μπορεί να θεωρηθεί κρίσιμο στοιχείο για τον καταναλωτή η ενημέρωσή του για τον ακριβή τρόπο με τον οποίο υπολογίστηκε το ποσό των κεφαλαιοποιημένων τόκων. Η παράλειψη του πιστωτικού φορέα να παράσχει τις πληροφορίες αυτές με διαφανή τρόπο κατά το προσυμβατικό στάδιο –και το αργότερο στην ίδια τη σύμβαση– μπορεί να θεωρηθεί ως έλλειψη μέριμνας για επαρκή διασφάλιση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης (αιτιολογική σκέψη 8 της οδηγίας 2008/48). Πράγματι, από το γράμμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 3, στοιχείο ι', της εν λόγω οδηγίας, φαίνεται ότι ο καταναλωτής μπορεί να υποθέσει ότι οι κεφαλαιοποιημένοι τόκοι υπολογίζονται μόνον επί του ποσού της της πίστωσης που αναλαμβάνεται. Επομένως, χωρίς να προδικάζεται το ζήτημα κατά πόσον επιτρέπεται να υπολογίζονται τόκοι κεφαλαίου και επί του κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων, ζήτημα ευρισκόμενο στο επίκεντρο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, πρέπει να εξεταστεί μήπως η χρησιμοποίηση, σε σύμβαση καταρτισθείσα από τον πιστωτικό φορέα-επαγγελματία, διαφορετικής βάσης για τον υπολογισμό του ποσού των κεφαλαιοποιημένων τόκων (εν προκειμένω: του αθροίσματος του ποσού της αναληφθείσας από αυτόν πίστωσης και της αφαιρούμενης από το ποσό της πίστωσης προμήθειας ή άλλου κόστους της πιστώσεως εκτός των τόκων) θα πρέπει να συνεπάγεται κατ' ανάγκη υποχρέωση ρητής ενημέρωσης του καταναλωτή σχετικά με το θέμα αυτό, προκειμένου να διασφαλίζεται η διαφάνεια των συμβατικών ρητρών. Η ανωτέρω ερμηνευτική προσέγγιση φαίνεται να βρίσκει πρόσθετο έρεισμα στη διάταξη του άρθρου 5, πρώτη και δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 93/13, σύμφωνα με την οποία: «Στην περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια

μιας ρήτηρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία.» Όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, με την απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2021, C-212/20, EU:C:2021:934: η απαίτηση διαφάνειας των συμβατικών ρητρών πρέπει να θεωρηθεί ότι επιβάλλει όχι μόνο να είναι η οικεία ρήτρα κατανοητή για τον καταναλωτή από τυπικής και γραμματικής άποψης, αλλά και να δύναται ο μέσος καταναλωτής, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία της εν λόγω ρήτηρας (σκέψη 42): η απαίτηση σαφούς και κατανοητής διατύπωσης προϋποθέτει ότι, στην περίπτωση συμβάσεων πίστωσης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να παρέχουν στους δανειολήπτες επαρκείς πληροφορίες ώστε αυτοί να είναι σε θέση να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με σύνεση και έχοντας πλήρη γνώση της κατάστασης (σκέψη 43).